

CUVÂNT-ÎNAINTE

Cartea veche merge mai departe

În anul 2024, conferința națională *Bibliologie și Patrimoniu Cultural Național* a marcat ediția a XVIII-a. O cifră cu valoare de simbol pentru maturitatea și perseverența cercetărilor dedicate cărții vechi, un prilej de reflecție pentru ceea ce am construit și pentru ceea ce proiectăm pentru viitor. Lucrările ediției a XVIII-a s-au desfășurat la Alba Iulia în perioada 5-6 iunie 2024 propunând și de această dată subiecte coagulate în jurul preocupărilor pentru cercetarea și valorificarea cărții, a bibliotecilor și a noilor perspective deschise patrimoniului cultural prin digitalizare.

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia și Muzeul Național al Unirii Alba Iulia au reconfirmat, prin organizarea celei de-a XVIII-a ediții, mai mult decât un parteneriat instituțional; au arătat un angajament total, construit în jurul misiunii comune de punere în valoare a moștenirii culturale a civilizațiilor. Cercetarea cărții vechi este mai mult decât o simplă privire spre trecut, este dezvăluirea conștientă și transmiterea lui în viitor, într-o varietate de forme accesibile cunoașterii, susținute de digitalizare și inteligența artificială.

Conferința a inclus trei secțiuni: *Bibliotecile și patrimoniul lor, Carte și tipar în Europa secolelor XV-XIX (istoria tiparului, gravura, legătura de carte, tipărituri cu subiect științific – medicină, matematică, astronomie, istorie, geografie etc.), Digitalia. Provocări și realizări în procesul de digitizare a cărții vechi în spațiul european.*

Programul a reunit și în acest an subiecte din cele mai variate, care au pus în evidență o adevărată pledoarie pentru cercetarea cărții vechi, pentru bogăția și semnificația conținuturilor ei, aduse la lumină prin pasiunea și efortul minuțios al cercetătorilor consacrați sau aflați la început de drum:

Documentele medievale din patrimoniul Bibliotecii Batthyaneum; The Slovak humanist Martin Monkovicenus and his diary preserved in the University Library in Cluj; Csáky women and their libraries; The manuscript culture of the Batthyány family in the 18th century; Provincial book (?) trade in the Carpathian Basin, or what was being sold in a small-town bookshop in 1899?; Latin Dissertations at the Faculties of Medicine in Vienna, Trnava, Buda (or Pest) from the Mid-18th to the Mid-19th Century; The Fate of the Noble Library of František Vörös from Farád. An Attempt to Reconstruct the Library; O piesă de orfeverie de secol XVI, intrată în muzeul de artă religioasă al Bibliotecii Batthyaneum, fondat în anul 1912; Recuperarea unei moșteniri uitate: Manuscrisele istoricului Antal Beke; Lectori și lecturi la Biblioteca Batthyaneum din Alba Iulia în prima jumătate a secolului al XX-lea; Mineralogica et Antiquitates Concernentis. Un manuscris inedit legat de

colecția de minerale din Biblioteca Batthyaneum; Postincunabule în Colecțiile Speciale ale Bibliotecii Județene „Gheorghe Șincai” Bihor (I); Cartea veche în biblioteca Mănăstirii „Sf. Ioan cel Nou” din Suceava (1555-1830); Legăturile spațiului românesc cu Ortodoxia de limbă slavă, reflectate de un manuscris din vechea bibliotecă a Mănăstirii Cernica; Reconstituirea bibliotecii din Bucium-Șasa pe baza inventarelor parohiei greco-catolice din anii 1855-1943.

*Influența comentariului la Matei al lui Wolfgang Musculus (1544) asupra primei Cazanii coresiene (1567); Începuturile receptării tipăriturilor în Transilvania. Studiu de caz: Literatura omiletică publicată înainte de 1550; Mondenități la curtea princiară a lui Gabriel Bethlen din Alba Iulia: izvoare memorialistice spaniole și ardelene; Logica lui Guilielmus Amesius în interpretare academizantă; Între cuvânt și imagine: Pilda împăratului înțelept; Cărțile vechi românești de la Țelna în context istoric local (sec. XVII-XIX); Noi contribuții la Bibliografia Românească Veche; Melancolia, boala mintală a secolului al XVIII-lea? Medicul sibian Ioannes Andreas Vette cu teza *De noxis et cohibita supuratione*, 1740; *Habent sua fata libelli* – Dimitrie Cantemir, *Hronicul vechimei romano-moldo-vlahilor: de la manuscris la ediție definitivă; Generația iluministă din Transilvania și naționalizarea științei; Cărțile Școlii Ardelene în colecții sălăjene – conservare, circulație, însemnări (IV); Cercetarea unui Miscelaneu românesc realizat de către monahul Pahomie – precursor al Școlii de caligrafi și miniaturişti (secol XIX) al Mănăstirii Bistrița olteană; Manuscrise latine ale cursurilor de exegeză biblică redactate de Teodor Pop: o evaluare a surselor; Moise Sora Noac (1806-1862) și dragostea pentru cartea veche românească.**

*Gromovnicul din 1639 între Alba Iulia și Govora; Impactul gravurilor lui Mihail Strilbițchi asupra miniaturilor românești; Reprezentări ale Trecerii Mării Roșii în arta europeană și xilogravura de carte românească veche; Rolul fondurilor documentare și al arhivei familiale în reconstruirea istorică-literară: Fondul Adrian Marino; Destinul bibliotecii unui preot martir din Basarabia – Gheorghe Armașu (1914-1991) din Petreni-Drochia; Un episod controversat din biografia unui funcționar al Bibliotecii Academiei Române. Epopeea plagiatului cărții lui Gheorghe Cardaș: *Tratat de bibliografie* (1931); *Bibliotecile Populare în perioada interbelică. Studiu de caz: orașul Iași; Restitutio-Platforma digitală a Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I”; Tehnologii de markup pentru crearea de ediții digitale; Repere legislative în procesul de digitalizare a patrimoniului cultural în România (2008-2024).**

Dintre subiectele prezentate, o mare parte se regăsesc în cadrul numărului curent al revistei, motiv pentru care transmitem mulțumiri autorilor care au transmis comunicările susținute în vederea publicării.

Tradiția promovării la BIBLIO Alba Iulia a celor mai recente apariții editoriale de specialitate, în domeniul cărții vechi s-a regăsit și în anul 2024 în

programul conferinței. Au fost prezentate lucrările semnate de Samuil Micu, *Disertația canonică despre căsătorie după învățătura Bisericii Greco-Orientale*, ediție îngrijită, traducere din limba latină, bibliografie, indici de Andreea Mârza; prefață de Cristian Barta; transcrierea textului chirilic de Alin-Mihai Gherman; studiu istoric de Laura Stanciu; studiu teologic de William Bleiziffer, Alba Iulia – Cluj-Napoca, Editura Muzeului Național al Unirii Alba Iulia – Editura Mega, 2024, prezentare Cristian Barta; Emanuel Coțac, *Noul Testament de la Alba Iulia (1648) și Reforma. Studiu istorico-filologic*, Oradea, Editura Ratio et Revelatio, 2024, prezentare Ana Dumitran; Ana Dumitran, Mirosław Piotr Kruk (editori), *Intercultural and Visual Art Transfer in Central Europe and the Balkans. Ruthenian-Ukrainian and Romanian Art the 15th to the Early 19th Century*, Museikon Studies 4, Alba Iulia – Cluj-Napoca, Editura Muzeului Național al Unirii Alba Iulia – Editura Mega, 2024, prezentare Ana Dumitran; Revista *Apulum - series Historia & Patrimonium LX/2023. Supplementum*, prezentare Ana-Maria Roman-Negoi.

Au răspuns invitației și în acest an instituțiile reprezentative în domeniul cercetării și valorificării patrimoniului cultural național: Asociația Bibliotecarilor și Bibliofililor „Amor Librorum Unit Nos” din România, Asociația „Moara de hârtie” Comana, Institutul de Istorie din cadrul Universității de Stat din Moldova – Chișinău, Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române – filiala Cluj-Napoca, Institutul Teologic Penticostal din București, Universitatea Comenius din Bratislava, Universitatea Catolică „Eszterházi Károly” Eger, Universitatea din Szeged, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Biblioteca Națională a Slovaciei – Martin, Biblioteca Academiei Române București, Biblioteca Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca, Biblioteca Batthyaneum Alba Iulia, filială a Bibliotecii Naționale a României, Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” București, Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” Cluj-Napoca, Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” Iași, Biblioteca Sfântului Sinod, București, Biblioteca Județeană „Gheorghe Șincai” Bihor, Biblioteca Județeană Satu Mare, Mănăstirea Bistrița – Vâlcea, Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva, Muzeul Național al Unirii Alba Iulia.

Ediția a XVIII-a a conferinței a marcat revenirea unor specialiști ai cărții din străinătate, cercetători independenți sau afiliați unor instituții de profil: Dana Shishmanian (Franța), Hursán Szabolcs, Melinda Simon, (Ungaria) și o continuitate a colaborării cu Muzeul icoanei și al cărții vechi – Museikon, Alba Iulia. Prezența lor la BIBLIO Alba Iulia a întărit convingerea în posibilitățile concrete de colaborare, diversificare și evoluție a cercetărilor dedicate cărții vechi în societatea digitală a zilelor noastre.

Organizatorii doresc să mulțumească tuturor colaboratorilor și finanțatorilor pentru implicarea în organizarea Conferinței și publicarea acestui număr al revistei *Apulum*.

Eva Mârza
Ana-Maria Roman-Negoi
Florin Bogdan